

גמרא גיטין (ב, א) - תקנת בפני נכתב ובפני נחתם
רב דניאל שטיין

א. ר"ן (ב, א בדפי הרי"ף) - וכתב רש"י ז"ל במשנתנו דשליח זה השנוי במשנה הבעל עשאו שליח להולכה ונ"ל שכתב כן משום דאי הוי שליח לקבלה כיון שהאשה נתגרשה בקבלתו אינו צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם והיינו נמי דפרכינן בפ' המביא תניין (דף כד א) עלה דמתני' דתנן האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתהא צריכה לומר בפ"נ ובפ"נ אשה מכי מטיא גיטא לידה איגרשה לה דאלמא דכל שנתגרשה כבר אינה צריכה קיום הגט וטעמא דמלתא דכיון דמדינא לא צריך אלא מפני חשש שמא יבא הבעל ויערער אין לחוש לערעורו אלא כשהוא נותנו לשליח להולכה לפי שבשעה שהגט יוצא מתחת ידו אינו גומר ומגרש עדיין ולפיכך חוששין שמא ימלך ויערער אבל כל שהוא נותנו לידה או ליד שליח לקבלה הרי בשעה שהגט יוצא מתחת ידו גומר ומגרש וכיון שאין לחוש שמא יבא ויערער הרי האשה מותרת לינשא אף על פי שלא נתקיים הגט דכל היכא דליכא למיחש לערעור דבעל אין האשה צריכה לקיומו של גט מיהו אם בא בעל וערער יתקיים בחותמיו דהוה ליה כאותה ששנינו בפרקין [דף ב א] המביא גט בא"י אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ואם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו.

ב. רמב"ם (הלכות גירושין פרק יב הלכה ב) - היו לה שני עדים שהיא גרושה אף על פי שאין שם גט הרי זו תנשא לכתחלה, הוציאה גט מתחת ידה ואמרה גירשני בעלי בזה הרי זו נאמנת ותנשא בו אף על פי שאינו מקוים כמו שביארנו. [השגת הראב"ד] הוציאה גט מתחת ידה ואמרה גרשני בעלי בזה הרי זו נאמנת ותנשא בו אף על פי שאינו מקוים. א"א אומר אני שיתקיים בחותמיו אף על פי שלא יצא עליו ערער.

ג. רמב"ם (הלכות עבדים פרק ו הלכה ז) - וכיצד שוין במוליק ומביא שהמביא גט שחרור בא"י א"צ לומר בפני נכתב ובפני נחתם ובה"ל אם אין עדים מצויין לקיימו ואמר השליח בפני נכתב ובפני נחתם זהו קיומו, ואם בא האדון וערער אח"כ אין משגיחין בו כמו שביארנו בגיטין נשים, כשם שהאשה עצמה מביאה גיטה ואינה צריכה לקיימו הואיל והגט יוצא מתחת ידה כך העבד ששטר שחרור יוצא מתחת ידו אינו צריך לקיימו, וכשם שהאשה אומרת בפני נכתב ובפני נחתם אם התנה עליה כמו שביארנו במקומו כך העבד שהביא גט ואמר בפני נכתב ובפני נחתם נאמן על אותו הדרך ואין צריך קיום. [השגת הראב"ד] כשם שהאשה עצמה מביאה גיטה וכו' עד אינו צריך לקיימו. א"א זה הדרך הולך על דרך לא טוב לפי דעתנו כי הוא מפרש מה שאומר בגמרא אשה מכי מטיא גיטא לידה איגרשא לה שאינה צריכה לקיימו ואין זה הדרך נכון בעינינו וכי היכן מציינו שטר שקרא עליו ערער שיגבה בו בלא קיום ואם יאמר שאינו צריך קיום עד שיערער עליו מנא ליה דמתניתין לאו ה"ק דילמא ה"נ קאמר צריכה שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם שלא תבא לידי ערער ולא תוכל לקיימו ואמאי אקשיה ליה מכי מטיא גיטא לידה איגרשא לה והמתרגם הזה כמו כן איך סתם דבריו ואמר שאינו צריכין קיום בודאי אם יערער בעל ואדון צריכין קיום והשכל מורה שאף אם לא יערער אין להתיר אשת איש ואיסור עבד בלא קיום הגט אלא ודאי צריך לפרש בו דרך אחרת עכ"ל. [לחם משנה (שם) - ר"ל דהוא מפרש דמה שהקשו אשה מכי מביאה וכו' כלומר ודאי דאינה נאמנת לומר בפני נכתב וכו' דלא תקנו רבנן זה אלא לשליח אבל זו שאינה כשליח אלא שנתגרשה בקבלתה לא מהימנא במ"ש בפני נכתב וכו' אלא צריך קיום גמור וכן כתב בעל מישרים שלא האמינו אלא לשליח גמור אבל באשה הבאה וגיטה בידה צריך קיום, ותירצו שהוא שלחה כגון שאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית להתם וכו' ולכך מהימנא לומר בפני נכתב וכו' ומדברי רש"י ז"ל משמע כפירוש רבינו ז"ל].

ד. חידושי הריטב"א (כד, א) - אשה מכי מטיא גיטא לידה איגרשה. ליכא לפרש דה"ק דכיון דמטיא גיטא לידה איגרשה לה ותו לית לן להימנה כי אמרה בפ"נ ובפ"נ דליכא להימנא בהכי אלא לשליח שאומר כן קודם נתינת הגט קודם שהאשה נתגרשה לה וכו', והנכון דהכא ה"ק אשה אמאי צריכה לומר בפ"נ ובפ"נ דכיון שהגט בא לידה מידו של בעל ליכא למיחש לכלום והיינו דבעל הנותן גט לא הצריכו לומר כלום והכא מאי שנא כיון שהגט בא מידו לידה, והשתא לא מצי לשנויי ליה כגון דא"ל אל תתגרשי אלא במקום פלוני דאכתי אמאי צריכה הרי זה כנותן גט לאשה ואומר לה אל תתגרשי בו אלא לאחר ל' ימים דא"צ לומר כלום, וגם לא חיישינן שמא יבא הבעל ויערער כיון שהגט בא מידו לידה דעל דעת גרושין גמורים נתנו לה וליכא למיחש בכי הא לאמלוכי וכדכתבינא בריש מכילתין.

ה. רמב"ם (הלכות גירושין פרק ז הלכה כד) - נתן לה גיטה והרי הגט יוצא מתחת ידה אינה צריכה לומר כלום והרי היא בחזקת מגורשת הואיל וגט שבידה כתוב כהלכתו והעדים חתומים עליו, ואף על פי שאין אנו מכירין כתב העדים ולא נתקיים אין חוששין לה שמא זייפה אותו שהרי אינה מקלקלת על עצמה, ועוד שהעדים החתומים על הגט הרי הן כמי שנחקרה עדותן בבית דין עד שיהא שם מערער, לפיכך נעמיד הגט בחזקתו ותנשא ואין חוששין שמא ימצא מזוייף כמו שנעמיד הגט בחזקת כשר כשיביא אותו השליח עד שיערער הבעל או עד שיביא ראיה שהוא מזוייף או בטל. שאם תבוא לחוש לדברים אלו וכיוצא בהן כך היה לנו לחוש לגט שיתן אותו הבעל בפנינו שמא בטלו ואחר כך נתנו, או שמא עדים פסולין חתמו בו והרי הוא כמזוייף מתוכו, או שמא שלא לשמה נכתב, וכשם שאין חוששין לזה וכיוצא בו אלא נעמידו על חזקתו עד שיודע שהוא בטל כך לא נחוש לא לשליח ולא לאשה עצמה שהגט יוצא מתחת ידה, שאין דיני האיסורין כדיני הממונות.

ו. פני יהושע (ב, א) - ונראה לענ"ד דכיון דשליח קבלה נגמרו הגירושין במדינת הים עצמה תו לא חיישינן כי היכי דלא חיישינן לגיטין שניתנו במדינת הים מיד הבעל ליד האשה ובאתה אח"כ לארץ ישראל דמותרת להינשא בדליכא ערעור וה"נ דכוותיה ודו"ק.

ז. פני יהושע (ה, ב) - רש"י בד"ה משום דלא אמר לה כו' והא גט כשר הוא ובפניו נכתב עכ"ל. פירוש שהרי רוצה לומר עכשיו בפ"נ ואמאי קאמר ר"מ דכל היכא שלא נטלו וחזר ונתנו ואומר בשעת נתינה דוקא הוי הולד ממזר דמאי שנא סוף סוף אם אומר עכשיו נמי נימא דמידק דייק ולא אתי לאורועי נפשיה ולהימן כתרי, אבל אם לא אמר כלל נראה דמשמע לרש"י דכי הא לא הוי מקשה הש"ס מידי לר"מ דמדינא יש לומר דהוא ממזר מדרבנן דאצרכו קיום שטרות וכיון דהכא ע"כ בלא נתקיים מיירי אף לרבה דהא לאחר שלמדו מודה ר"מ דלא הוי ממזר משום לשמה אלא ע"כ בלא נתקיים איירי וא"כ מאי שנא מקיום שטרות דעלמא דאמרו רבנן דלא מהימן, ואין כאן מקום לתמוה אם יסבור ר"מ בכה"ג דהוי ממזר מדרבנן מחשש זיוף דכבר תקנו דשטר או גט שלא נתקיים לאו כלום הוא וכל שכן דמצינן לר"מ דמחמיר בקיום שטרות שסובר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו כמו שכתבו התוס' בריש מכילתין. לכך נראה דעיקר הקושיא מאי שנא אמר בשעת נתינה או לאחר כך. כן נראה לי ליישב לשון רש"י אף שמלשונו נראה קצת דאפילו בלא אמר כלל קשיא ליה אבל לא ידעתי ליישב לשון זה דכיון דלא אמר כלל היכי ידעינן שבפניו נכתב, ועוד דידיעה זו אינו מעלה ואינו מוריד דעיקר הטעם דמהימן היינו משום דמידק דייק, ואם רוצה לפרש דאף בלא"ה איכא למימר אוקי אדאורייתא דלא חיישינן לזיוף ולא הוי הולד ממזר אם כן למה לו לפרש שבפניו נכתב אפילו אם לא נכתב בפניו כשר מדאורייתא אלא על כרחך כוונתו למאי דפרישית.

ח. תוס' רי"ד (ה, ב) - ולר' מאיר משום דלא אמ' לה בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר. פירוש כיון דקאי השתא ואמר הכי משום דלא אמר לה בההיא שעתא יוציא, אי נמי בעל לא קאי ומערער ואמאי יוציא והולד ממזר.

ט. ר"ן (ג, א בדפי הרי"ף) - דממתני' ליכא למגמר לפי שאין אשה זו ממונו של בעל אלא ברשות עצמה היא להנשא ואנן לא מנעינן לה.